

สวัสดิภาพ

ความหมาย

สวัสดิภาพ หรือ ความปลอดภัย (Safety) หมายถึง ภาวะของการปราศจากภัยอันตราย หรือ อุบัติเหตุใดๆ ทำให้คนเราสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสุขกาย สุขใจ ไม่เสี่ยงภัย มีความมั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่างๆ และมีการเตรียมป้องกันภัยไว้ล่วงหน้าอย่างถูกต้อง เหมาะสม และสม่าเสมอ

ความสำคัญ

อุบัติเหตุและภัยพิบัติต่างๆ นับว่าเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ ซึ่งเป็นสาเหตุการตายของคนไทยเป็นอันดับ 2 หรือ 3 เป็นประจำทุกปี ทั้งนี้ไม่เพียงแต่ทำให้บุคคลต้องได้รับบาดเจ็บ อันตราย พิการ สูญเสียทรัพย์สินและชีวิตก่อนวัยอันสมควรแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและกำลังคนในการพัฒนาประเทศชาติด้วย จากสถิติของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ (วิภาคย์ ธนรัช, 2545) พบว่า อุบัติเหตุจากการจราจรทางบก มีอัตราการเกิดขึ้นและนำไปสู่การบาดเจ็บ เสียชีวิต และทรัพย์สินมากที่สุด ซึ่งคิดเป็น 1 ใน 3 ของการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทุกประเภท โดยผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 - 45 ปี ในปี พ.ศ. 2542 พบว่า มีผู้บาดเจ็บ 47,770 ราย เสียชีวิต 12,040 ราย และทรัพย์สินเสียหาย 1,345.98 ล้านบาท ส่วนในปี พ.ศ. 2543 พบว่า มีผู้บาดเจ็บเพิ่มขึ้นเป็น 53,111 ราย เสียชีวิต 11,493 ราย และทรัพย์สินเสียหาย 1,252.20 ล้านบาทสำหรับการทำงานพบว่า คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการต่างๆ ได้ก่อให้เกิดอุบัติเหตุและอุบัติเหตุภัยจากการทำงานมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2543 มีจำนวนผู้สูญเสียอวัยวะ

3,516 คน ทูพพลภาพ 16 คน เสียชีวิต 620 คน และก่อให้เกิดความเสียหายจากการหยุดงาน ซึ่งคิดเป็นมูลค่าเงินทดแทน จำนวน 644.40 ล้านบาท ส่วน อคติภัยที่เกิดขึ้นในเคหะสถานและสาธารณสถานในช่วงเดือนมกราคมถึงสิงหาคม 2544 ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นมูลค่าถึง 1,360.27 ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีอุบัติเหตุหรืออุบัติเหตุภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย ซึ่งในปี พ.ศ. 2543 พบว่ามีผู้บาดเจ็บ 57 คน และเสียชีวิต 2 คน และภัยธรรมชาติที่มีแนวโน้มรุนแรงยิ่งขึ้น ได้แก่ อุทกภัย ภัยแล้ง वादภัย ภัยหนาวและไฟป่า โดยอุทกภัยจะเป็นภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมากยิ่งขึ้น ในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2543 มีผู้บาดเจ็บจากอุทกภัย 430 คน เสียชีวิต 226 คน และสูญเสียทรัพย์สิน 16,962.83 ล้านบาท

“สวัสดิภาพ” หรือ “ความปลอดภัย” จึงมีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้บุคคลรู้จักศึกษาหาความรู้ในเรื่องปัญหาสาเหตุ และการป้องกันอุบัติเหตุหรือภัยพิบัติต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน มีจิตสำนึกที่ดีและปฏิบัติในการป้องกันอุบัติเหตุและภัยพิบัติได้อย่างถูกต้องนั่นเอง

ความเป็นมา

มนุษย์รู้จักหาที่พัก ที่กำบังหรือสร้างบ้าน เพื่อป้องกันอันตรายและความอยู่รอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ รู้จักอาศัยในถ้ำหรือตามหุบเขา เพื่อหลีกหนีไฟไหม้และอันตรายต่างๆ หรือรู้จักสร้างสะพานอย่างง่าย ๆ เพื่อข้ามแม่น้ำลำธาร เมื่อมนุษย์รู้จักเพาะปลูก ทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ ก็มีการประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ขึ้น มีอาชีพใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย ผลที่ตามมาคือมนุษย์ได้รับอันตราย

จากเครื่องมือเครื่องใช้ สัตว์เลี้ยง และภัยธรรมชาติ มนุษย์จึงเริ่มคิดเรื่องสวัสดิภาพของคนและชุมชนมากขึ้น

เมื่อเข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ในศตวรรษที่ 18 (ปี พ.ศ. 2293 - พ.ศ. 2393) ซึ่งเริ่มในประเทศอังกฤษมนุษย์รู้จักประดิษฐ์เครื่องจักรกลขึ้นใช้แทนแรงคนได้จำนวนมากมีผลผลิตเพิ่มขึ้นทำให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมมากมาย ประชาชนจึงเริ่มเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรม หรือเลี้ยงสัตว์มาทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น สภาพคนงานจำนวนมาก สภาพโรงงานที่ไม่แข็งแรง มั่นคง การระบายถ่ายเทอากาศไม่สะดวก และสภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะรวมทั้งการทำงานเป็นระยะเวลาอันยาวนานในแต่ละวันของคนงาน ทำให้คนงานประสบอุบัติเหตุและอันตรายจากการทำงานมากยิ่งขึ้น การป้องกันอุบัติเหตุจึงได้เริ่มกระทำขึ้น

สำหรับประเทศต่างๆ ที่ได้มีการริเริ่มการป้องกันอุบัติเหตุที่สำคัญๆ มีดังนี้

1. ประเทศอังกฤษ มีกฎหมายฉบับแรกเมื่อปี พ.ศ. 2345 เป็นกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสุขภาพของคนงาน ในปี พ.ศ. 2386 มีการแต่งตั้งคณะผู้ตรวจโรงงานอุตสาหกรรมและมีพระราชบัญญัติโรงงานขึ้น เรียกว่า Ashley's Great Factory Act บังคับให้โรงงานปกปิดชิ้นส่วนของเครื่องกลที่เคลื่อนไหวได้ ซึ่งมักก่อให้เกิดอุบัติเหตุบ่อยๆ ต่อมาในปี พ.ศ. 2440 ได้มีพระราชบัญญัติการจ่ายเงินทดแทนขึ้น เพื่อให้ นายจ้างจ่ายเงินค่าทดแทนแก่ลูกจ้าง กรณีที่เกิดการบาดเจ็บหรือตายเนื่องจากการทำงาน แต่เนื่องจากนายจ้างรับภาระค่าใช้จ่ายมากจึงพยายามหลีกเลี่ยง หากอุบัติเหตุเกิดจากความประมาทของลูกจ้าง ทำให้ลูกจ้างได้รับความเดือดร้อน ในปี พ.ศ. 2453 รัฐบาลจึงได้ออกกฎหมายการจ่ายเงินค่าทดแทนให้แก่คนงานขึ้นใหม่ เรียกว่า workmen's compensation laws กำหนดชัดเจนว่า นายจ้างต้องจ่ายเงินค่าทดแทนแก่ลูกจ้าง

ที่ได้รับบาดเจ็บ เนื่องจากอุบัติเหตุในโรงงานไม่ว่าอุบัติเหตุนั้นจะเกิดความประมาทของลูกจ้างหรือไม่ก็ตาม

2. ประเทศเยอรมนี มีความตื่นตัวเรื่องความปลอดภัยสูงกว่าประเทศอื่นในแถบยุโรปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2382 มีกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างแรงงานเด็ก มีกฎหมายที่กำหนดว่า ต้องมีแพทย์เพื่อตรวจสอบโรงงาน มีกฎหมายที่กำหนดว่า ในเมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรม ต้องมีพนักงานของรัฐบาลทำการตรวจสอบโรงงาน ต่อมารัฐบาลได้ออกกฎหมายว่าด้วยการป้องกันคนงานให้ปลอดภัยจากโรคทางอุตสาหกรรม มีกฎหมายที่ชื่อว่า The Imperial Act ซึ่งกำหนดให้ทุกโรงงานต้องมีผู้ตรวจสอบประจำและในปี พ.ศ. 2427 ก็ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการประกนภัยในโรงงาน และกฎหมายว่าด้วยการร่วมเสียค่ารักษาพยาบาล

3. ประเทศฝรั่งเศส มีกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานของเด็ก ในปี พ.ศ. 2384 ได้มีการก่อตั้งสมาคมป้องกันอุบัติเหตุในโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อ พ.ศ. 2410 และกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยของคนงาน พ.ศ. 2436

4. ประเทศเดนมาร์ก ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบสภาพความปลอดภัยขึ้น ในปี พ.ศ. 2416

5. ประเทศสวีเดน มีกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบสภาพความปลอดภัยในโรงงานขึ้น ในปี พ.ศ. 2420

6. ประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐแมสซาชูเซตส์ เป็นรัฐแรกที่มีการประกาศใช้กฎหมายป้องกันอุบัติเหตุในโรงงาน เมื่อปี พ.ศ. 2420 และมีกฎหมายบังคับให้ต้องรายงานแจ้งอุบัติเหตุต่อรัฐ ในปี พ.ศ. 2429 ซึ่งรัฐอื่นๆ ได้ประกาศใช้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งสภาความปลอดภัยแห่งชาติขึ้นด้วย

7. ประเทศไทย ในระยะแรกๆ รัฐบาลยังมิได้กำหนดมาตรการใดเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชน เนื่องจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นยังไม่รุนแรง แต่หลังจากที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ และมีการนำเครื่องจักรมาใช้ ประชาชนประกอบอาชีพอุตสาหกรรมมากขึ้น ปัญหาอุบัติเหตุและอันตรายก็เกิดขึ้นตามมา ในปี พ.ศ. 2444 จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติรถลาก ต่อมา มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติรถรับจ้าง พระราชบัญญัติรถยนต์ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระราชบัญญัติป้องกันเรือโดนกัน มีการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณากฎหมายอุตสาหกรรมเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของคนงาน พระราชบัญญัติจัดวางทางรถไฟและทางหลวง พระราชบัญญัติว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พระราชบัญญัติทางหลวง พระราชบัญญัติโรงงาน พระราชบัญญัติสาธารณสุข พระราชบัญญัติการพลังงานแห่งชาติ พระราชบัญญัติปริมาณเพื่อสันติ พระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ และพระราชบัญญัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2522 มีพระราชบัญญัติใหม่ถึง 9 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติรถยนต์ พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พระราชบัญญัติอาหาร พระราชบัญญัติยา พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ส่วนในปี พ.ศ. 2526 รัฐบาลได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ” หรือ ชื่อย่อว่า “กปอ.” (National Safety Council of Thailand) และกระทรวงมหาดไทย ก็ได้จัดตั้ง “สถาบันความปลอดภัย” มีการประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องความปลอดภัยในการทำงานต่างๆ ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลก็ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสาธารณสุขและพระราชบัญญัติโรงงานฉบับใหม่ ซึ่งยังใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพ

1. ทฤษฎีโดมิโนของการเกิดอุบัติเหตุ

ทฤษฎีนี้กล่าวถึงการบาดเจ็บและความเสียหายต่างๆ เป็นผลสืบเนื่องจากอุบัติเหตุ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัยโดยเปรียบได้กับตัวโดมิโนที่เรียงกันอยู่ 5 ตัวใกล้กัน เมื่อตัวหนึ่งล้ม ตัวโดมิโนที่อยู่ถัดไปก็จะล้มตามไปด้วย ตัวโดมิโนทั้งห้าตัว ได้แก่ ภูมิหลัง หรือสภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคล ความบกพร่องของบุคคล การกระทำและ/หรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย อุบัติเหตุ และการบาดเจ็บหรือความสูญเสียในการป้องกันอุบัติเหตุ ตามทฤษฎีโดมิโน ก็คือ การตัดลูกโซ่อุบัติเหตุ ซึ่งเป็นการไม่ให้ลูกโซ่อุบัติเหตุล้มลง (โดมิโนตัวที่ 4) โดยกำจัดการกระทำและ/หรือสภาพการณ์ที่ไม่เหมาะสมออกไป (โดมิโนตัวที่ 3) การบาดเจ็บหรือความสูญเสียก็จะไม่เกิดขึ้น

2. ทฤษฎีการขาดดุลยภาพ

เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุที่เกิดจากการขาดดุลยภาพชั่วขณะหนึ่งระหว่างพฤติกรรมของคนกับระบบการทำงานที่บุคคลนั้นกระทำอยู่

3. ทฤษฎีมูลเหตุเชิงซ้อน

ทฤษฎีนี้กล่าวถึงสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุ สืบเนื่องมาจากความบกพร่องของระบบการบริหารจัดการซึ่งเน้นในแง่ระบบการจัดการและนิยมใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม

4. ทฤษฎีความเอนเอียงในการเกิดอุบัติเหตุ

ทฤษฎีนี้กล่าวถึงลักษณะบุคลิกภาพ ซึ่งมีแนวโน้มให้บุคคลได้รับอุบัติเหตุ ตัวอย่างผู้ที่มีความเอนเอียงที่จะไม่เกิดอุบัติเหตุ (type x) จะเป็นผู้ที่มีระเบียบแบบแผน มีเป้าหมายในการดำรงชีวิต พอใจในชีวิตประจำวัน เคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น ส่วนผู้ที่มีความเอนเอียงที่จะเกิดอุบัติเหตุ (type y) ได้แก่ ผู้ที่ไม่มีระเบียบแบบแผน ไม่มี

เป้าหมายชัดเจนในการดำรงชีวิตไม่สนใจในสิทธิและความคิดเห็นผู้อื่น ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ ผู้ที่นึกถึงแต่ตัวเอง เป็นต้น

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพ

1. แนวคิดทางด้านสังคมวิทยา มีความเชื่อว่าอุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการปรับตัวทางสังคมที่ไม่ดีของบุคคล หากคนเรามีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมสูง การเกิดอุบัติเหตุมักจะลดต่ำลง

2. แนวคิดทางระบบนิเวศวิทยา แนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกล่าวไว้ว่าอุบัติเหตุเกิดจากหลายสาเหตุ โดยองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ ได้แก่ องค์ประกอบภายในตัวมนุษย์ และองค์ประกอบภายนอกซึ่งเป็นองค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อม

3. แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อทางสุขภาพ แนวคิดนี้ได้กล่าวไว้ว่าบุคลิกลักษณะส่วนบุคคลความไวต่อการรับรู้ ความรุนแรงหรือความรู้สึกเจ็บปวด และความรู้สึกหวาดกลัวหรือหวาดผวาของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน ซึ่งมีผลต่อการป้องกันหรือหลีกเลี่ยงการเกิดอุบัติเหตุได้ ปัจจัยดังกล่าวนี้และประโยชน์ที่บุคคลได้รับจะส่งผลกระทบต่อการใช้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของบุคคลได้

4. แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังสวัสดินิสัยโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ การจูงใจ การเสริมแรงที่เหมาะสม วุฒิมภาวะ สถานการณ์และความพร้อมความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ โดยที่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นผู้ที่มีสวัสดินิสัยนั้น ผู้สอนหรือผู้ให้ความรู้จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และมีสวัสดินิสัยเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย

ประเภทของสวัสดิภาพ

สวัสดิภาพหรือความปลอดภัย อาจแยกเป็นประเภทได้ดังนี้

1. สวัสดิภาพในบ้าน
2. สวัสดิภาพในการจราจร
3. สวัสดิภาพในโรงเรียน
4. สวัสดิภาพในการประกอบอาชีพ
5. สวัสดิภาพเกี่ยวกับธรรมชาติ

สวัสดิภาพในบ้าน

“บ้าน” จะปลอดภัย หากทุกคนในบ้านรู้จักระมัดระวังมีการป้องกันภัยอันตรายหรืออุบัติเหตุต่างๆ โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุย่อมลดน้อยลง ซึ่งอุบัติเหตุในบ้านมักเกิดจากการพลัดตกหกล้ม ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก การได้รับสารพิษ การถูกของแหลมคม อุปกรณ์และอาวุธปืน เป็นต้น

ในการป้องกันอุบัติเหตุในบ้าน จึงอาจกระทำได้โดยการป้องกันด้านบุคคลและด้านสิ่งแวดล้อม ในด้านบุคคลได้แก่ควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับอันตรายสาเหตุและการป้องกันอุบัติเหตุภายในบ้าน ควรรักษาสุขภาพให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ทำจิตใจให้เบิกบานอยู่เสมอ ระมัดระวังในการทำงาน มีสติ ตั้งใจ และให้ความรู้ในการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยให้แก่สมาชิกภายในบ้าน ส่วนการป้องกันด้านสิ่งแวดล้อมได้แก่ การออกแบบบ้าน เครื่องใช้ภายในบ้าน และก่อสร้างควรคำนึงถึงความปลอดภัย ก่อสร้างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ใช้วัสดุก่อสร้างที่มีความแข็งแรงคงทน จัดวางสิ่งของภายในบ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการดูแลบำรุงรักษาบ้านและมีการสำรวจความปลอดภัยที่บ้าน เพื่อให้บ้านอยู่ในสภาพที่ปลอดภัยเสมอ

สำหรับการส่งเสริมสวัสดิภาพในบ้านนั้น อาจจัดเป็นรูปแบบของโครงการต่างๆ เช่น การจัดโครงการสวัสดิภาพในบ้าน มีการจัดสิ่งแวดล้อม จัดบริการความปลอดภัยและจัดให้มีการให้ความรู้เรื่องความปลอดภัย การจัดโครงการอบรมกลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้านพี่เลี้ยงเด็กในเรื่องความปลอดภัยภายในบ้าน จัดโครงการอบรมอาสาสมัครป้องกันอุบัติเหตุภายในบ้าน และจัดโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านสวัสดิภาพในบ้าน ฯลฯ

สวัสดิภาพในการจราจร

ความปลอดภัยหรือสวัสดิภาพในการจราจร มีด้วยกัน 3 ด้าน คือ สวัสดิภาพในการจราจรทางบก สวัสดิภาพในการจราจรทางน้ำ และสวัสดิภาพในการจราจรทางอากาศ การเรียนรู้สาเหตุและการป้องกันอุบัติเหตุ ที่อาจเกิดขึ้นได้จากการเดินทาง หรือใช้ทางต่างๆ จะมีส่วนช่วยให้ทุกคนรู้จักปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัยในการเดินทาง สำหรับสาเหตุของอุบัติเหตุจากการจราจรทางบกทางน้ำและทางอากาศส่วนใหญ่มักเกิดจากบุคคลและสิ่งแวดล้อม ผู้ขับขี่รถยนต์ยานพาหนะ ผู้โดยสารหรือคนเดินเท้า หากขาดความระมัดระวัง มีความบกพร่องทางร่างกาย และจิตใจ ไม่มีความรู้ ไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ย่อมก่อให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นได้นอกจากนี้สภาพของรถ เรือ หรือเครื่องบิน ที่ชำรุด สภาพถนน สภาพแม่น้ำลำคลองที่เป็นหลุมเป็นบ่อ มีเครื่องกีดขวาง หรือสภาพดินฟ้าอากาศที่ไม่ดี มีฝนตก พายุ หมอก หรือน้ำท่วม ย่อมก่อให้เกิดอันตรายได้เช่นเดียวกัน การที่บุคคลรู้จักรักษาสุขภาพให้แข็งแรง ศึกษาหาความรู้ในเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุ รู้จักระมัดระวัง ไม่ประมาทในการเดินทาง มีการตรวจสภาพรถ เรือ หรือเครื่องบิน ทุกครั้งก่อนนำไปใช้ มีการวางแผนการขับขี่รถยนต์ ยานพาหนะ หรือวางแผนการใช้เส้นทาง ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร หรือข้อบังคับต่างๆ อย่างเคร่งครัด จะช่วยให้บุคคลได้รับความปลอดภัยในการเดินทาง

สวัสดิภาพในโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อเด็กมาก ช่วยสร้างเสริมบุคคลให้มีสุขภาพดี มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีพฤติกรรมที่ปลอดภัย สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตาม สิ่งแวดล้อมหรือการกระทำต่างๆ ภายในโรงเรียน ก็ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้มากมาย เช่น การพลัดตกหกล้ม การชนหรือปะทะ การถูกของแหลมคมหรือเครื่อง

มือทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งสาเหตุเกิดขึ้นได้จากตัวนักเรียนและสิ่งแวดล้อม นักเรียนที่ขาดความรู้และประสบการณ์ ขาดความรับผิดชอบ ประมาท เลินเล่อ และชอบฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ มักจะเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ส่วนสภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในโรงเรียนที่ไม่ปลอดภัยบริเวณโรงเรียนสภปรกรกรุงรัง เป็นหลุมเป็นบ่อ อุปกรณ์การเรียนชำรุด ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นได้ ดังนั้น การจัดโครงการความปลอดภัยหรือโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียน ซึ่งโครงการนี้จะประกอบด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัย การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา

สวัสดิภาพในการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นอาชีพเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การบริการ การคมนาคม การขนส่ง การประกอบธุรกิจหรืออาชีพอื่นใด ผู้ประกอบอาชีพย่อมมีโอกาสประสบอันตรายหรือเสี่ยงต่อโรคได้เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ผู้ประกอบอาชีพมักประสบอันตรายทั้งต่อสุขภาพและสวัสดิภาพ อันตรายจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ อันตรายจากสารเคมีฝุ่นละอองการถูกเครื่องมือหรือของแหลมคม และการพลัดตกหกล้ม ซึ่งสาเหตุมักเกิดจากผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ขาดความรู้ ความชำนาญ ร่างกายอ่อนแอ มีความวิตกกังวล และทำงานด้วยความประมาทเลินเล่อ ดังนั้นการป้องกันอันตรายจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงควรรู้จักระมัดระวังในการใช้สารเคมีการทำงานการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร และรู้จักหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ เช่น ขณะที่มีพายุฝนฟ้าคะนอง ฟ้าร้อง น้ำท่วม เป็นต้น

สำหรับอันตรายจากการประกอบอาชีพ อุตสาหกรรม ได้แก่ การเจ็บป่วยหรือเกิดโรคจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและชีววิทยา เช่น เสียง ความสั่นสะเทือน ความร้อน ความเย็น แสงสว่าง กัมมันตภาพรังสี รังสีแม่เหล็กไฟฟ้า อันตรายจากการติดเชื้อจากผลของการทำงานในที่ที่ต้องสัมผัสกับตัวเชื้อโรคต่างๆ นอกจากนี้ผู้ประกอบการอาชีพ อุตสาหกรรมอาจได้รับบาดเจ็บหรืออันตรายจากการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ การใช้สารเคมี การขนส่งหรือเคลื่อนย้ายวัสดุสิ่งของในการป้องกันอันตรายและอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้ ก็คือ ผู้ปฏิบัติงานควรรักษาสุขภาพให้ได้อยู่เสมอ รู้จักควบคุมอารมณ์ ไม่วิตกกังวล หรือเคร่งเครียดขณะทำงาน มีความรับผิดชอบ ระมัดระวังในการทำงาน ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ควรจัดสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำงานให้ปลอดภัย มีระบบการวางแผนงานด้านความปลอดภัย จัดบริการสุขภาพและส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความปลอดภัย

สวัสดิภาพเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

ภัยธรรมชาติ เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของประชาชนอย่างมาก ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น ได้แก่ วาตภัย อุทกภัย ภัยจากแผ่นดินไหว อสึนึบาต ไฟไหม้ ภูเขาไฟระเบิด

การป้องกันอันตรายก่อนเกิดและเมื่อทราบข่าวว่าจะเกิดภัยธรรมชาติ จึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งควรจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบ จัดทำแผนป้องกันอันตรายจากภัยธรรมชาติ มีระบบเตือนภัย ให้ความรู้แก่ประชาชน จัดเตรียมอุปกรณ์สิ่งของที่จะให้ความช่วยเหลือ หรือเตรียมขนย้ายประชาชน สัตว์เลี้ยงและทรัพย์สิน หากเกิดอุทกภัยหรือวาตภัยเตรียมให้ความช่วยเหลือผู้ที่ประสบอันตรายหรืออุบัติเหตุ สำหรับประชาชนก็ต้องคอยติดตามข่าวความ

เคลื่อนไหวเรื่องภัยธรรมชาติ มีการวางแผน จุดนัดพบของสมาชิกภายในบ้านหลังเกิดภัยธรรมชาติ เตรียมเก็บสิ่งของ เสี่ยงอาหารแห้ง น้ำ ยารักษาโรค ตะเกียง หรือไฟฉาย ขณะเกิดภัยธรรมชาติ ก็ควรตั้งสติให้ดี หากอยู่บ้านก็ให้อยู่ในบ้าน ไม่วิ่งเข้าวิ่งออกจากบ้าน ถ้าฝนตกฟ้าคะนอง ควรหลบอยู่ในบ้านหรืออาคาร ไม่ควรอยู่ในที่โล่งแจ้ง ถ้าต้องหลบบริเวณต้นไม้ให้หลบใต้พุ่มไม้เดี่ยวกรณีเกิดแผ่นดินไหว ถ้ากำลังขับรถยนต์อยู่ให้หยุดรถก่อนและอยู่ภายในรถจนกว่าการสั่นสะเทือนจะหยุดลง

การสร้างความปลอดภัยเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ

เพื่อความปลอดภัย ควรมีการกำหนดนโยบายเรื่องความปลอดภัยทั้งในระดับประเทศ หน่วยงาน องค์กรต่างๆ และระดับครอบครัว เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายการป้องกันอุบัติเหตุ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือหน่วยงานก็ตาม มีการวางแผนการดำเนินงานสร้างความปลอดภัย ซึ่งจะกำหนดวิธีการดำเนินงาน กิจกรรม ระยะเวลา มีการใช้เทคนิคต่างๆ ในการสร้างความปลอดภัย เช่น เทคนิคการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพื้นฐานความปลอดภัย เทคนิคการปรับพฤติกรรมความปลอดภัย เทคนิคการใช้จิตวิทยาแรงจูงใจ เทคนิคการประสานความร่วมมือ เทคนิคการใช้สื่อมวลชน และ เทคนิคการใช้กฎระเบียบหรือมาตรการทางกฎหมาย เป็นต้น เมื่อมีการกำหนดแผนการหรือโครงการดำเนินงาน และเลือกใช้เทคนิคการสร้างความปลอดภัยต่างๆ แล้ว ก็เริ่มดำเนินการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ โดยทำเป็นขั้นตอนให้ทุกคนลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง และมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้วย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงและดำเนินงานสร้างความปลอดภัยต่อไป

บรรณานุกรม

- วิฑูรย์ สิมะโชคดี. **วิศวกรความปลอดภัย**. กรุงเทพฯ : พิสิกส์เซ็นเตอร์, 2532.
- วิภาคย์ ธนรัช. **ร่างแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2549)**. เอกสารประกอบการบรรยายในการประชุมสัมมนาเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (1 กุมภาพันธ์ 2545). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ, 2545.
- สุชาติ โสมประยูร. **ผจญภัยในนาฬิกาวิฤติ**. กรุงเทพฯ : บริษัทไทพ์นอินเตอร์แอกซ์ จำกัด, 2536.
- เอมอชฌา วัฒนบูรานนท์. **สวัสดิศึกษา**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2539.
- Bever, David L. **Safety : A Personal Focus**. St. Louis : Times Mirror/Mosby College Publishing, 1984.
- Knoff, HM. "Organizational development and strategic planning for the millennium : A blueprint toward effective school discipline, safety, and crisis prevention," **Psychology in the schools 2000**. Vol 37, Iss 1, pp 17 - 32.
- Marotz, Lynn R. **Health, Safety and Nutrition for the Young Child**. New York: Delmar, 1993.